

2025-04-16
LI2024/01395
LI2025/00839

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Skogsstyrelsen

551 83 Jönköping

Statens jordbruksverk

551 82 Jönköping

Uppdrag till Skogsstyrelsen och Statens jordbruksverk att se över reglerna om markavståenden för naturvårdsändamål i jordförvärvslagen

Regeringens beslut

Regeringen ger Skogsstyrelsen och Statens jordbruksverk (Jordbruksverket) i uppdrag att se över reglerna om markavståenden för naturvårdsändamål i jordförvärvslagen (1979:230).

Inom ramen för uppdraget ska Skogsstyrelsen och Jordbruksverket genomföra följande åtgärder.

Skogsstyrelsen ska analysera och beskriva hur avsättningar för naturvård påverkar omsättningen av skogsmark på den öppna marknaden bl.a. med avseende på olika ägarkategorier och regioner.

Skogsstyrelsen ska vidare undersöka vilken betydelse möjligheten att förvärva lantbruksegendom utan krav på motsvarande avstående av mark till en fysisk person har för juridiska personers intresse att avstå mark för naturvårdsändamål.

Jordbruksverket ska med utgångspunkt i Skogsstyrelsens genomförda åtgärder enligt uppdraget föreslå ändringar av reglerna om avståenden av lantbruksegendom för naturvårdsändamål i jordförvärvslagen.

Jordbruksverket ska i nära dialog med länsstyrelserna analysera om det finns behov av författningsändringar eller andra åtgärder som stärker förutsättningarna för en effektiv och rättssäker handläggning av ärenden om markavståenden enligt jordförvärvslagen utan omotiverade regionala

skillnader, samt vid behov lämna förslag på sådana författningsförslag eller åtgärder.

Skogsstyrelsen och Jordbruksverket ska, när de utför sina respektive åtgärder, inhämta synpunkter och upplysningar från länsstyrelserna, Naturvårdsverket och, i den utsträckning myndigheterna anser att det behövs, från andra berörda myndigheter, organisationer och relevanta aktörer inom skogsnäringen. Skogsstyrelsen och Jordbruksverket ska även, när de utför sina respektive åtgärder, beakta andra regelverksförändringar som påverkar skogsmarknaden och naturvårdsavsättningar.

Skogsstyrelsen ska senast den 15 september 2025 lämna en redovisning av sina åtgärder i uppdraget till Regeringskansliet (Landsbygds- och infrastrukturdepartementet).

Skogsstyrelsen och Jordbruksverket ska senast den 16 januari 2026 lämna en gemensam slutredovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Landsbygds- och infrastrukturdepartementet).

Bakgrund och skälen för regeringens beslut

Historiskt sett har balansen i markägandet mellan olika ägarkategorier varit en central del av svensk skogspolitik. Uppdelningen mellan enskilda skogsägare och bolagsägda skogar har sina rötter i skogspolitiska reformer som genomfördes under 1800- och 1900-talen och som i olika omfattning begränsade juridiska personers möjligheter att förvärva jord- och skogsfastigheter.

Även i dag påverkar reglerna om förvärv av lantbruksegendom i jordförvärvslagen skogsmarknadens dynamik på ett sätt som har betydelse för både skogsnäringen och naturvården. Juridiska personers möjligheter till förvärv av lantbruksegendom enligt jordförvärvslagen är begränsade. När ett förvärv sker från en fysisk person eller ett dödsbo behöver förvärvaren i de flesta fall, enligt nämnda lag, lämna kompensationsmark motsvarande förvärvet. En juridisk person som avstår, kan antas komma att avstå, eller har avstått lantbruksegendom till staten för naturvårdsändamål kan dock ges förvärvstillstånd för att förvärva lantbruksegendom från en fysisk person eller ett dödsbo. Den avstådda lantbruksegendomen ska i fråga om produktionsförmåga ungefär motsvara den egendom som avses med förvärvet, se 4 § första stycket 3 och 6 § första stycket 2 b jordförvärvslagen.

Eftersom dessa bestämmelser i jordförvärvslagen, om markavståenden för naturvård, innebär att juridiska personer får möjlighet att köpa lantbruks-egendom från fysiska personer kan på sikt balansen mellan juridiska och fysiska personers ägande påverkas. I vissa delar av landet, särskilt i norra Sverige, finns det dessutom en risk för att marknaden för skogsmark kan påverkas av att många juridiska personer, som har överlåtit eller för all framtid upplåtit mark för naturvård, får göra kompensationsförvärv av lantbruks-egendom från fysiska personer. Det skulle kunna innebära att fysiska personer som vill utveckla sitt skogsföretagande i dessa områden kan ha svårt att möta konkurrensen från de juridiska personerna när det gäller förvärv av skogsmark. För juridiska personer som har upplåtit eller förväntas upplåta mark för formellt skydd är det dock ett viktigt incitament att det finns möjlighet att förvärva mark från fysiska personer. Om juridiska personer skulle få svårare att få kompensation i motsvarande omfattning som deras avstående kan det finnas en risk att deras intresse att bidra till naturvård minskar.

Bestämmelsen om kompensationsgrundande avståenden i 6 § första stycket 2 b jordförvärvslagen är utformad i en tid då mark som var aktuell för skapandet av naturreservat och nationalparker utgjorde en försumbar del av den totala jord- och skogsmarken, jfr prop. 2004/05:53 s. 32. Nu, när markavståenden för naturvård har ökat, kan den mark som är aktuell för bildande av naturreservat och andra skyddsområden inte längre anses vara en försumbar del av den totala jord- och skogsmarken med mycket liten påverkan på balansen i markägandet. Det är därför viktigt att analysera hur avsättningar för naturvård påverkar omsättningen av skogsmark på den öppna marknaden med avseende på olika ägarkategorier och regioner. Det behöver också undersökas vilken betydelse möjligheten att förvärva lantbruks-egendom utan krav på motsvarande avstående av mark har för juridiska personers intresse att avstå mark för naturvårdsändamål.

I rättstillämpningen har juridiska personer som upplåter skogsmark för naturvårdsändamål för all framtid och kvarstår som ägare till marken getts förvärvstillstånd för att förvärva egendom från fysiska personer enligt 6 § första stycket 2 b jordförvärvslagen, se t.ex. Kammarrätten i Göteborgs dom den 10 februari 2015 i mål nr 2251-14. Juridiska personer som upplåter mark för naturvårdsändamål och får ersättning, samtidigt som de behåller äganderätten till egendomen, kan alltså tillgodoräkna sig sådana upplåtelser som kompensationsgrundande avståenden. Det kan finnas risk att det leder till att

ägarbalansen på sikt ändras på ett sådant sätt som inte är förenligt med jordförvärvslagens intentioner.

En bibehållen balans mellan skogsägande, skogsproduktion och naturvård är fortsatt en viktig del av skogspolitiken. Regeringen anser samtidigt att det är angeläget att juridiska personer även i fortsättningen ska kunna avstå mark för naturvårdsändamål och att det finns tillräckliga incitament för detta.

Den administrativa hanteringen av juridiska personers markavståenden inom ramen för förvärvstillståndsärenden är inte anpassad till dagens förhållanden. Exempelvis förekommer det att prövningsmyndigheterna saknar kännedom om att den som avstår mark till staten för naturvård redan har kompenserats för sitt avstående genom bytesmark. Det är, enligt regeringen, viktigt att prövningsmyndigheterna får den information de behöver för att kunna handlägga ärendena effektivt och rättssäkert och att det inte finns omotiverade regionala skillnader i handläggningen.

På regeringens vägnar

Parisa Liljestränd

Kristoffer Olerås

Kopia till

Finansdepartementet/BA, BSÄ och SFÖ

Klimat- och näringslivsdepartementet/NM, KL och Me

Kulturdepartementet/KKM

Arbetsmarknadsdepartementet/JÄM

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet/BB, FJR, JL och RUL

länsstyrelserna

Naturvårdsverket